

## บทที่ 1

### บทนำและพื้นฐานของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกระบวนการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนภายใต้กฎหมายและสอดคล้องกับหลักนิติธรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาให้ได้ความจริงและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ดังเช่นประเทศไทยนั้น การอำนวยความสะดวกยุติธรรมดังกล่าว รัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่ทุกฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมโดยยึดหลักนิติธรรม (The Rule of Law) รัฐ องค์กร และเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะกระทำการใด ๆ อันละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนหรือใช้อำนาจตามอำเภอใจไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายให้อำนาจไว้และต้องอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมของรัฐแต่ละยุคมีมีความแตกต่างกันและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา บางยุคสมัยรัฐมุ่งเน้นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนก็จะถูกละเลยทำให้ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือบางยุคสมัยรัฐมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การปราบปรามอาชญากรรมก็จะมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นกระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องมีการประสานระหว่างหลักการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างสมดุล และเป็นการยากที่จะประสานวัตถุประสงค์ทั้งสองประการดังกล่าวเข้าด้วยกันอย่างสมดุล ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันขององค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม จึงจะประสบความสำเร็จและเกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนอันนำไปสู่ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อระบบกระบวนการยุติธรรม

#### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรงเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในการเคลื่อนไหว ชื่อเสียง สังคม เศรษฐกิจและครอบครัว ฯลฯ โดยเฉพาะผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังนั้นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบันนานาประเทศจึงให้ความสำคัญแก่จำเลยมากขึ้นโดยถือว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมิได้เป็นเพียงผู้ถูกดำเนินคดีเท่านั้น แต่เป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีด้วยและให้สันนิษฐานว่าบุคคล

ดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด ฉะนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยจึงต้องคำนึงถึงมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเขาด้วย องค์การสหประชาชาติก็ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวเช่นกันจึงได้จัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและทางการเมืองขึ้น เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ตลอดจนรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการดำเนินคดีอาญาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยสนับสนุนให้รัฐต่างๆ ทั่วโลกตระหนักถึงสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยดังกล่าวด้วยการลงนามเป็นภาคีสมาชิกและนำบทบัญญัติในปฏิญญาสากลและกติการะหว่างประเทศฯ ดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในประเทศของตนและประเทศไทยก็ได้ลงนามเป็นภาคีสมาชิกในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและทางการเมืองดังกล่าวด้วย

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและทางการเมือง ข้อ 14 วรรคสาม (c) บัญญัติรับรองสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมไว้โดยชัดแจ้ง แต่มิได้รับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาโดยต่อเนื่องไว้แต่อย่างใด ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพิจารณาคดีติดต่อกันไปทุกวันโดยต่อเนื่องเป็นผลให้การพิจารณาคดีอาญาของศาลแล้วเสร็จไปอย่างรวดเร็ว อันก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลยและผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จึงพออนุมานได้ว่าการพิจารณาคดีโดยต่อเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

อย่างไรก็ตามผู้เขียนพบว่า แนวทางปฏิบัติสำหรับศาลในการพิจารณาคดีนั้น ศาลพยายามกำหนดกรอบให้มีการพิจารณาคดีโดยต่อเนื่องโดยไม่อนุญาตให้มีการเลื่อนคดี ซึ่งแนวทางดังกล่าวอาจมองได้ว่าเป็นการผดุงความยุติธรรมให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา แต่ในทางกลับกันหากว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ จนไม่สามารถนำพยานหลักฐานเข้ามาสืบในชั้นศาลได้ หากศาลใช้ดุลยพินิจในการตัดพยานหลักฐานใดไปแล้ว คงวินิจฉัยเพียงหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในสำนวนคดีอาญาเท่าที่มีหลักฐานอยู่ในสำนวนคดีเท่านั้น อาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม เสร็จไปด้วยความรวดเร็วก็ตาม แต่ในขณะเดียวกัน ถ้าศาลอนุญาตให้มีการเลื่อนคดีได้ทุกกรณีก็อาจจะทำให้คดีล่าช้าลงไม่ต่อเนื่องก็อาจเป็นได้และยังมีผลกระทบต่อการรับฟังพยานหลักฐาน

ในปัจจุบันต้องยอมรับว่า คดีที่มากขึ้นสู่ศาลมีเป็นจำนวนมากหากพิจารณาแล้วจะพบว่าการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีด้วยตนเอง ซึ่งทำให้การฟ้องร้องคดีอาญาในแง่ผลประโยชน์ทางแพ่ง เช่น ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค อันเป็นเหตุให้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก โดยมุ่งเน้นเพื่อบังคับให้มีการ

ชำระหนี้อื่นจะเป็นเหตุให้คดีอาญาระงับ สำหรับความผิดอาญาอันยอมความได้ แต่จะต้องมีการดำเนินคดีในชั้นศาลเสียก่อน

เมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก การพิจารณาคดีก็ย่อมล่าช้าตามไปด้วย เนื่องจากในปัจจุบันอัตราจำนวนผู้พิพากษา ไม่เพียงพอต่อจำนวนคดีที่ค้างอยู่ในศาล บางคดีต้องต่อคิวยาวไปถึงหนึ่ง หรือสองปี ทำให้เกิดความล่าช้าในการให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนซึ่งเท่ากับเป็นการปฏิเสธความยุติธรรมและยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม ทั้งยังทำให้จำเลยสูญเสียเสรีภาพเนื่องจากถูกขังอยู่ระหว่างการพิจารณาคดี เพราะในบางกรณีศาลจำต้องควบคุมตัวจำเลยตลอดการพิจารณาคดี โดยที่การพิจารณาคดีของศาลนับแต่รับฟ้องจนมีคำพิพากษานั้น บางกรณีใช้เวลานานมาก เช่น คดีเซอร์แอน ดันแคน ผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกคุมขังตั้งแต่ชั้นตำรวจ จนถึงชั้นศาลและในที่สุดศาลก็พิพากษายกฟ้องว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดทำให้จำเลยได้รับผลร้ายจากการพิจารณาคดีที่ล่าช้า

สำหรับในบางกรณีที่จำเลยไม่ได้รับการประกันตัวหลายคดีจำเลยเปลี่ยนคำให้การเป็นคำรับสารภาพ ทำให้จำเลยหลายคนเสียโอกาสในการต่อสู้คดี ซึ่งจำเลยอาจจะไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่จำเป็นต้องรับสารภาพเพื่อแลกกับการออกจากเรือนจำก่อนวันนัดพิจารณาคดีของศาล เพราะถ้านัดนานผู้ถูกกล่าวหาจะต้องอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน บางคดีอาจต้องขังน้ำหนักว่าถ้ารับสารภาพจะอยู่ในเรือนจำน้อยกว่าเวลาที่ถูกต้องโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ระบุว่า การพิจารณาคดีอาญาจะต้องรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อพยานหลักฐานบางอย่างด้วยเช่น พยานบางคนอาจเสียชีวิต หรืออาจจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่มีผลต่อรูปคดีไม่ได้ และพยานหลักฐานที่สำคัญอาจสูญหาย หรือถูกทำลายไปได้ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อการขังน้ำหนักรพยานหลักฐานด้วย เพราะในบางกรณีแม้จะรู้ว่าจำเลยกระทำผิดจริง แต่ถ้าพยานหลักฐานไม่เป็นที่เพียงพอพึงได้ว่ากระทำความผิดจริง ศาลก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยโดยยกฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งทำให้การพิจารณาคดีอาญาของไทยต้องล่าช้าก็เนื่องมาจากจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาลมีจำนวนมากไม่มีการกลั่นกรองคดี (Screening Process) ก่อนคดีขึ้นสู่ศาลหรือทำให้คดีอาญายุติลงก่อนขึ้นศาลแต่ประการใด ทั้งๆ ที่คดีบางประเภทสามารถจะมีมาตรการในการดำเนินการอื่น ๆ ที่ดีกว่าโดยไม่ต้องไปส่งที่ศาล และยังก่อให้เกิดปัญหากระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาซึ่งในหลายกรณีมีวิธีการอื่น ที่สามารถแก้ไขฟื้นฟูเขาได้ดีกว่าการฟ้องคดีต่อศาล โดยเฉพาะในเรื่องความผิดเล็กน้อย ความผิดที่การกระทำโดยประมาทหรือโดยพลั้งพลาด เพราะมีผู้ต้องหาคดีอาญาเป็นจำนวนมากได้ทำความผิดโดยมิได้มีจิตใจชั่วร้าย แต่ได้กระทำความผิดด้วยสาเหตุบาง

ประการ หรือความผิดอาญาบางประเภทที่มีลักษณะเป็นความผิดต่อส่วนตัว หากมีการตกลงยอมความในเรื่องค่าเสียหายได้ อันจะเป็นเหตุให้คดีอาญาระงับ โดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องดำเนินคดีในชั้นศาลแต่ประการใด

อนึ่ง เดิมนานาประเทศใช้ “ระบบไต่สวน” (Inquisitorial System) ในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งไม่มีการแยก “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่แก่องค์กรเดียวคือศาลหรือผู้พิพากษาและผู้ถูกกล่าวหาตกเป็น “กรรมในคดี” (Object)

ก่อนการใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยใช้ระบบไต่สวน ต่อมาหลังประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือมีการยกเลิกการดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน โดยมีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาอาชญากรรม ร.ศ.115 และมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาแทนเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ

ในปัจจุบันในการดำเนินคดีอาญามีการตรวจสอบสองชั้น คือ การตรวจสอบความจริงชั้นเจ้าพนักงานชั้นหนึ่งและการตรวจสอบความจริงชั้นศาลอีกชั้นหนึ่ง และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาเป็น “ประธานในคดี” (Subject) ให้สิทธิต่างๆ ในคดีที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ การดำเนินคดีในปัจจุบันเรียกว่าการดำเนินคดีอาญา “ระบบกล่าวหา” (Accusatorial System)

สำหรับการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีอาญา ในประเทศคอมมอนลอว์ (Common law) หรือการดำเนินคดีอาญาในประเทศซีวิลลอว์ (Civil law) ต่างก็เป็นการดำเนินคดีอาญาใน “ระบบกล่าวหา” (Accusatorial System) ด้วยกันทั้งสิ้น ความแตกต่างกันมีเพียงว่าในการดำเนินคดีอาญาในประเทศคอมมอนลอว์ การตรวจสอบความจริงในศาลนั้น ศาลไม่กระตือรือร้น (active) หากแต่วางเฉย (passive) คอยควบคุมการต่อสู้คดีระหว่างสองฝ่ายและใช้วิธีการถามค้าน (Cross examination) ในการค้นหาความจริงในคดี ส่วนการตรวจสอบความจริงในศาลในประเทศซีวิลลอว์นั้น ศาลมีบทบาทสำคัญและบทบาทหลักในการตรวจสอบความจริง กล่าวคือ ศาลจะกระตือรือร้น (active) ในการตรวจสอบความจริงอย่างแท้จริง

อนึ่ง แม้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งของประเทศซีวิลลอว์ ซึ่งศาลในคดีอาญาทั้งหลายต้องกระตือรือร้น (active) ในการค้นหาความจริง แต่บทบาทของศาลในคดีอาญาทั้งหลายกลับวางเฉย (passive) ไป ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า นักกฎหมายของไทยในอดีตส่วนมากสำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษและนักกฎหมายเหล่านั้นนอกจากจะเป็นนักกฎหมายภาคปฏิบัติแล้วยังเป็นผู้สอนกฎหมายในสถาบันการศึกษากฎหมายอีกด้วย อิทธิพลและแนวคิดของนักกฎหมายกลุ่มนี้จึงมีสูงมาก ทำให้บทบาทของศาลในคดีอาญาทั้งหลายจึงเบี่ยงเบนไปจากระบบซีวิลลอว์

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินคดีอาญาและบทบาทของกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล โดยเป็นการศึกษาในระบบการบริการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพิจารณาคดีอาญา และจะศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เป็นระบบและให้เกิดเป็นกระบวนการเดียวกัน

โดยจะศึกษาเฉพาะการดำเนินคดีโดยรัฐที่อยู่นอกเหนืออำนาจของศาลแขวง ซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยจะศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายและวิธีการของต่างประเทศ เพื่อที่จะนำเสนอและหาแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายไทยและวิธีปฏิบัติในการพิจารณาคดีให้ดียิ่งขึ้น โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษโดยเร็วและในขณะเดียวกันก็คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาด้วย เนื่องจากว่าเป็นหลักประกันสิทธิมนุษยชนทางอาญาที่ดีและได้รับการยอมรับกันมานานอารยประเทศ

## 1.2 วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงรายละเอียดของระบบการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาล ขอบเขตของการปฏิบัติ การบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นในอดีตปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมว่าสอดคล้องหรือไม่เพียงใด เบี่ยงเบนไปจากระบบสากลหรือไม่เพียงใด
3. เพื่อทราบมาตรฐานของกฎหมายไทยในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน และชั้นศาล
4. เพื่อทราบมาตรฐานสากลหรือเพื่อศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ โดยนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย
5. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย ปัญหาในทางปฏิบัติและความเหมาะสมที่อาจนำมาปรับใช้กับวิธีปฏิบัติในชั้นก่อนฟ้องคดี และชั้นพิจารณาคดี
6. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานทางกฎหมายต่าง ๆ ของระบบการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา โดยจะให้มีการดำเนินคดีอาญาด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม ต่อทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลย และกระบวนการพิจารณาคดีจะไม่ล่าช้าจนเกินไป

### 1.3 สมมุติฐานการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีนั้น นอกจากต้องมีประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม (Crime control) และแก้ไขปรับปรุงให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีเข้าสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพแล้ว ยังต้องมีมาตรการที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล (Due Process) ที่เข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการในทุกขั้นตอนด้วย

ประสิทธิภาพหรือความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการหลักการที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในรัฐธรรมนูญ ที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเข้ากับความเป็นจริงในการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงดุลยภาพที่เหมาะสมระหว่าง “หลักการควบคุมอาชญากรรม” (Crime Control) กับ “หลักนิติธรรม” (Due Process)

ในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลในทางปฏิบัติของไทย ไม่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินคดีอาญาในระบบสากล เช่น ในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน มีการแยกการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญาออกจากกันอย่างเด็ดขาด ส่งผลให้การร่วมกันค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงานคือ อัยการและตำรวจ อย่างมีภาวะวิสัยต้องสูญเสียไป และขาดการถ่วงดุลอำนาจในชั้นนี้ ซึ่งตามระบบอัยการสากลนั้น การดำเนินคดีชั้นเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการเดียวกันโดยผู้รับผิดชอบควบคุมการสอบสวน คือ อัยการ ถึงแม้ประเทศไทยจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายพิเศษ เพื่อทำการสอบสวนในลักษณะ “การไต่สวนข้อเท็จจริง” แต่ก็ยังไม่เป็นไปในทิศทางที่เป็นสากลตามที่ควรจะเป็น

ส่วนการดำเนินคดีในชั้นศาลนั้น บทบาทของศาลในการดำเนินคดีอาญาทั่วไปที่วางเฉยในการค้นหาความจริง (passive) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของศาลในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีลักษณะกระตือรือร้น (active) ในการค้นหาความจริง ซึ่งเป็นไปตามบทบาทของศาลในระบบประเทศ Civil Law ซึ่งศาลไทยควรมีบทบาทเช่นนี้ตามหลักสากล

หากศาลในคดีอาญาทั่วไปเพิ่มบทบาทในการค้นหาความจริงให้มากขึ้นในลักษณะเชิงรุก การตรวจสอบและถ่วงดุลในคดีอาญา จะสามารถอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงการคุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรมได้ ซึ่งน่าจะก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

## 1.4 วิธีการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และ ประเมินวรรณกรรมจาก บทความ ข้อเขียนทางวิชาการ คำอธิบาย ความหมาย แนวคิดทฤษฎี และจุดมุ่ง หมายของกฎหมายที่บัญญัติให้อยู่ โดยศึกษาจากตำรา คำอธิบาย ถ้อยคำ ความหมาย ในตัวบทกฎหมายและตำรากฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แนวคำพิพากษากฎีกา ความเห็นของผู้มี ประสพการณ์ทางด้านการปฏิบัติ บทความจากวารสาร นิตยสารทางกฎหมายรวมทั้งศึกษา มาตรการและวิธีปฏิบัติ ของต่างประเทศ ทั้งที่มีผู้คิดค้นมาก่อนของทั้งที่มีอยู่ในประเทศและ ต่างประเทศแล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนา ปรับปรุง ดัดแปลง เพื่อมุ่งหมายแนวทางออก ของการแก้ปัญหา หลักเกณฑ์และวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมก้าวหน้าขึ้นนี้จะนำมาใช้กับประเทศไทย เพื่อใช้บังคับ และแก้ไขปัญหามาได้ตรงประเด็น ถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

## 1.5 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเฉพาะระบบการดำเนินคดีและบทบาทของกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการดำเนิน คดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน และชั้นศาล เฉพาะการดำเนินคดีโดยรัฐที่อยู่นอกเหนือเขตอำนาจศาล แหวก ซึ่งเจ้าพนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยจะพิจารณาทั้งมาตรการทางกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ ควบคู่กันไป เพื่อให้ทราบว่ามาตรการในกฎหมายไทยมีอยู่เพียงใด เพียงพอ เหมาะสม หรือไม่ หลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติมีความแตกต่างกันเพียงใด และเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมาย ต่างประเทศแล้ว ควรแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลอย่างไร

## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อได้ทราบรายละเอียดข้อมูลสภาพปัญหา และอุปสรรคข้อขัดข้องในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาแล้ว กล่าวคือ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ได้นอกจากต้องมีประสิทธิภาพใน การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม (Crime control) และแก้ไขปรับปรุงให้ผู้กระทำความผิดกลับ ตัวเป็นคนดีเข้าสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพแล้ว ยังต้องมีมาตรการที่ให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ของบุคคล(Due Process) ที่เข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการในทุกขั้นตอนด้วย ดังนั้น จากแนวทาง การศึกษาถึงประสิทธิภาพของระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลแล้วจะ สามารถใช้ข้อมูลที่ได้เพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาตัวบทกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายตลอดจนกำหนดแนวทาง และระเบียบปฏิบัติเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด เพื่อแก้ไขปัญหากระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม เพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษโดยเร็ว และในขณะเดียวกันก็ให้การคุ้มครองผู้บริสุทธิ์อย่างเท่าเทียมกัน
2. เพื่อทราบถึงหลักกฎหมายไทย และแนวทางปฏิบัติขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่ามีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกัน หรือเบี่ยงเบนไปจากระบบกฎหมายอย่างไร
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาให้ดียิ่งขึ้น
4. เพื่อเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของกฎหมายไทย กับกฎหมายต่างประเทศแล้วสามารถนำข้อดีของกฎหมายต่างประเทศมาใช้ หรือปรับปรุงแก้ไขข้อด้อยของกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีในชั้นเจ้าพนักงาน และชั้นศาล ให้ดียิ่งขึ้น
5. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียน การสอนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้เข้าใจระบบการดำเนินคดีอาญา และบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมให้ดียิ่งขึ้น
6. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ จะทำการค้นคว้าต่อเนื่องไปในอนาคต